

Tražilo se skidanje maske sa "jezuitsko-hrvatskog lica" jer su oni od "Tomislavljevog otcepljenja" rukovođeni "zadnjim mislima neiskreno pružili ruku" Srbima, a Srbi su je "mimo saznanja da se iza nje krije novi jezički nasrtaj, ipak prihvaćali". Srbi su stalno upadali u nesreću jer su se trudili da Hrvate "mimo svih njihovih nedostataka smatraju narodom", dok su Hrvati stalno nastojali da "u pomanjkanju sopstvene istorije firmom hrvatskog imena uprljaju najmarkantnije stranice srpske prošlosti", serijom pokušaja "da se hrvatski kalem presadi na srpsko podneblje". Hrvati su narod "koji je zbog odsustva hrabrosti hiljadama godina stenjao pod tudim jarmom", a "za ono malo svoje 'povijesti' mogu zahvaliti jedino delu srpskog naroda, kome su milom ili silom uspeli naturiti svoje nepopularno ime". Hrvati su "parlamentarno nezreli, lakoumni, nepostojani", "duhovno nesposobni za zajednicu sa srpskim narodom", naučeni "celom svojom prošlošću, da se zaleću u tuđi prostor, a onda da ucenjuju urođenim nagodbarstvom" (Psunjski, 1944).

Slično je pisao i Slobodan Drašković: umesto "čiste i jasne srpske istorije, srpskog morala, srpskih shvatanja i običaja" učinjen je "bezumni pokušaj da spojimo nespojivo i da srpsko i hrvatsko prikazujemo kao istovetno"; na silu su stvarane ličnosti koje bi se uporedile sa srpskim velikanima – "tako smo Štrosmajera izjednačili sa Svetim Savom, Matiju Gupca sa Karađorđem, kapitulaciju pred Kolomanom smo skoro predstavili nekim hrvatskim Kosovom"; "sve smo svoje survali, sve hrvatsko iz mraka dizali". Tvrdi da je hrvatska politika "zločinačka po svojoj prirodi", Drašković je ocenjivao Dučićevu tezu o hrvatskoj hrabrosti kao "genijalno tačnu". Razradio je dalje tvrdeći da se »Hrvati ničega ne stide, a svega, tj. svake otvorene i viteške borbe boje«, dok se Srbi »u otvorenoj borbi ne boje zaista nikoga do Boga, ali se zato ustežu da svoje brane«. Hrvati su izvršili "niz strahovitih prodora u srpsko narodno telo", pa "kao kad kaverne osvajaju zdrava pluća, nad sve srpske zemlje bez razlike udarene su senke (najblaže rečeno) tuđinštine". Stvaranje Banovine je "najveći srpski poraz od dolaska na Balkan i najveća hrvatska pobeda (u stvari jedina, ali zato basnoslovna)", pa Srbi idu na ruku Hrvatima jer dele sa njima "i sva njihova nedela i svu svoju slavu" (Drašković, 1947). U posleratnoj emigraciji Hrvati su se pominjali kao "neverni narod, koji se uvek borio protiv napretka i slobode" (Kostić, 1962).

"HRVATI SU SRBI".

Na kraju ovakvog stereotipnog viđenja ostaju teze da su Hrvati u stvari Srbi. Zanimljivo je da je najstariji stereotip iz 19. veka u odnosu na Hrvate upravo onaj koji govori o njihovom srpskom poreklu, pa otuda iznenađujuća podudarnost da se prvi pomeni "separatizma" Hrvata javljaju mnogo pre stvaranja zajedničke države, i da se nisu odnosili na državu već na naciju. Ovaj stereotip može se posmatrati sa dva aspekta. Prvo, u smislu "narcizma malih razlika", i drugo, kao nesvesno priloženi argument za objašnjenje celokupne "karakterologije" Hrvata prema viđenju ovog dela srpskih intelektualaca.

Još je Vuk Karadžić verovao da su samo čakavci pravi ostaci Hrvata i "da se po pravdi samo oni mogu zvati Hrvatima", ali je pretpostavljao i da su ikavci nekada bili čakavci koji su se posrbili. Polazeći od svoje jezičke teorije u određivanju nacije, za Hrvatsku je tvrdio da "nema Hrvata ni jednoga, nego su samo Slovenci i po gdjejkoj Srbini", pa je ona po njemu samo političko i geografsko ime kao, recimo, Švajcarska (Karadžić, 1861).

U nepotpisanom tekstu iz 1867. godine istaknuto je da "u nas ima čitavih krajeva, koji ni svoga narodnoga imena ne znaju, nego se drže i kažu Slavonci, Hrvaćani, Dalmatinci i drugo, samo ne Srbi", pa "naša braća Hrvati ne znajući do pre neke godine ni za svoje ime, pođoše, dok vlasti ne imaše, da i nas poilire, pojugoslavene, samo da odsrbe, a od kako dođoše do vlasti, ne znaju više za Srbe na ovoj strani: tu su samo Hrvati", uz konstataciju: "ni protivnijih elemenata od Slovenina i Latinina, ni bržega slivanja i to onoga u ovoga, pa i ovo čudo baš nas Srbe zadesi da od svoga odrodi i u najlošije tuđe odvede" (Za što naš narod... 1867). Pisalo se da su i Hrvati "takođe pleme naroda srpskog i služe se čistim srpskim jezikom, no politične, a naročito religiozne okolnosti doprinele su na veliku njiovu i našu štetu, te im je sada ime Srbini nemilo" (Veselinović, 1880), ili da su najstariji Sloveni na Balkanskom poluostrvu pripadali "srpskom plemenu Hrvata" i da su doneli "prarspski jezik", odnosno, "da su Hrvati i Srbi u ono doba obrazovali jedan isti narod" pa: "kad dakle kažem, da su Hrvati naselili Bosnu, to je onda jedno isto, kao da bih rekao, da su Srbi naselili Bosnu, Dalmaciju i Hrvatsku" (Gopčević, 1890). U prevodu sa ruskog ponavljala se teza da "milioni Srba, postavši rimokatolici, pretvoriše se u Hrvate, primivši latinicu" (N. Di tako dalje. 1891), a u poznatom tekstu Srbi i Hrvati Milovan Milovanović je polazio od pretpostavke da oni predstavljaju "jedan i isti narod", ali da vode neprekidnu borbu da "razmaknu što je moguće dalje granice onome što će se zvati specifično". Kritičan i prema jednim i prema drugima, Milovanović je ipak označio uzročnika, pripisujući Hrvatima da "grabe sebi, naleću otmičarski", dok se Srbi zaboravljaju suzbijajući njihove neopravdane revindikacije pa "svodeći Hrvatsku u najuže njegove granice, izbacuju ih iz krila srpske narodne zajednice". Po njemu su Hrvati odgovorni za razdor koji su "izazvali svojim tesnogradnim, šovinističkim pretensijama", hrvatsko ime u Bosni je "uvozni artikl donesen u prtljagu tuđinskog zavojevača", a budući da nemaju ni "dovoljno narodnih tradicija, ni očuvanih običaja i specifičnih osobina narodnih", Hrvati su imali malo izgleda da se izdvoje "kao zasebna etnografska jedinica", pa su zato njihove vode unele "hrvatsku narodnost u sebi najbližu" kao jedini način sa se "hrvatsku otme od tuđinštine". Zato je verovao da su Hrvati posle 1848. "prešli u Srpstvo", ali da je i "posle tridesetogodišnjeg asimilovanja srpskih narodnih osobina" ostalo od "starog samostalnog narodnog bića hrvatskog" toliko koliko je za austrijsku politiku i katoličanstvo bilo dovoljno da izazovu "separatistički hrvatski pokret". Zaključio je da su Hrvati "založili sve svoje sile da razore moralno jedinstvo narodnosti u koju su ušli, s kojom su se stopili, postali jedno organsko biće, jedna narodna celina", što je ocenio kao posao "zločinački i samoubilački" (Milovanović, 1895).

U ovom kontekstu posebno je zanimljiv stav Nikole Stojanovića. Tražeći da se njegova uverenja ne dožive kao "negiranje Hrvatsva" i "izraz srpskog šovinizma", on je tvrdio da Hrvati nemaju ni jezik, ni običaje, ni "svesti o međusobnoj